

En vellykket landgang, men litt problemer.

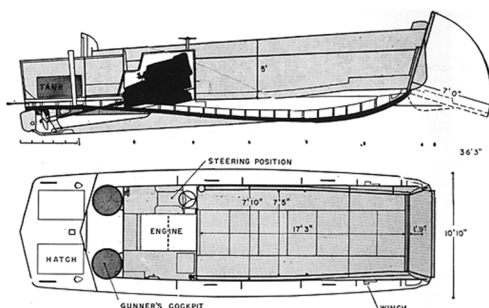
Av Tor Rolandsen

Det viser seg å være vanskelig å få våre medlemmer til å dele med oss sine opplevelser på de store hav. Så får jeg forsøke meg en gang til, en opplevelse i de indre farvann som var riktig fornøyetlig, i alle fall sett i ettertid.

Det var i det Herrens år 1959, jeg var en ung kadettfenrik ved Sjøkrigsskolen og ble beordret til en stor øvelse som fant sted i Ytre Oslofjord og Skagerak. Vi skulle bli gjennomføre en stor landgang på Onsøylandet, nord for Engelsviken. Der skulle vi landsette et kompani pluss, for så å gå nordover og ta Rygge flystasjon, som var okkupert av manøverfienden.

Jeg møtte på Torås fort som ligger nesten ved Verdens Ende på Tjøme, et fort bestykket med 4 stk 152 mm Bofors-kanoner med ogival skruemekanisme og de Bangs tettering, noe som kanskje er gresk for dere som ikke er artillerister, men som var et ganske så klart språk for oss. På Torås ble jeg tildelt en tropp (42 mann) og operasjonen ble gjennomgått. Styrken på ca 250 mann skulle transporteres sydover på GM lastevogner, ikke så veldig komfortable akkurat. Vi satt på langbenker med en blafrende presenning over oss, det var et lydnivå som nesten hindret all vettig samtale. Transporten gikk til Larvik, hvor vi embarkerte 2 C-klasse jagere, KNM Oslo og KNM Bergen. Det ble jo ikke noe særlig bedre ombord der, det ble selvfølgelig trangt på fartøyene, i tillegg til sin faste besetning fikk de hver seg ca 125 stridsutrustede artillerister ombord.

I nattens mulm og mørke seilte så de to fartøyene samt et par MTBer nordover. Godt av land i området Rauøy/Bolærne skulle vi så lastes over i såkalte LCVP (Landing Craft Vehicle and Personnel). Dette var små landgangsfartøy (dere har sikkert sett dem i krigsfilmer om D-dagen ol).

Hver LCVP kunne ta 42 (en tropp) stridsutrustede soldater eller 2 jeeper.

Mal apropos, vet dere hvorfor det heter Jeep?? Forløperen var at den amerikanske hæren ønsket en enkelt transportplattform som kunne ta seg frem i litt ulendt terreng, for transport av ammunisjon og lignende. Forløperen til den jeepen vi kjenner, var bare en flat vogn med en liten motor. Plattformen ble kalt General Purpose Vehicle (generelle formål kjøretøy), på militært vis forkortet til GP. Uttal denne forkortelsen på engelsk og dere har Jeep.

LCVP-ene var bygget i meget lett materiale, mest plywood skjøtt sammen med noen enkle metallskinner. Egentlig var jo båtene konstruert for nærmest å være forbruksvare, noen få omganger til og fra strand før de var så ødelagt at det bare var å etterlate dem.

Tilbake til landgangsoperasjonen. Midt på svarte natta skulle vi embarkere LCVP-ene, som i tur og orden la seg alongside KNM Oslo og Bergen. I store nett, som ble vippet over rekka, klatret vi så ned i landgangsbåtene, helt som D-dagen. Så ble det etter hvert satt kurs mot flate Onsøy-strender, vi var i stridsmodus. I «min» båt var vi som sagt in alle 42 mann samt coxen. Jeg vet ikke hvilken totalvekt vi utgjorde, men i den alderen hadde vel de fleste av oss en egenvekt på 70 – 80 kg. I tillegg kom det et

håndvåpen på 4 – 5 kg, ammunisjon, stridsseler med stridssekk, feltuniformen med hjelm, anslagsvis 10 – 15 kg. Skal jeg våge å anslå at vi hadde ca 3,5 – 4,5 tonn om bord??

Plasseringen om bord var taktisk, fremst sto min radiomann, litt mer om ham senere. Så kom det et støttelag. Midt i flokken sto troppssjefen, i dette tilfelle den unge kadettfenrik Rolandsen. Systemet var da at når vi kjørte oss opp på stranda, ga troppssjef ordren «La gå lemmen», radiomannen stormet på land med støttelaget. Radiomannen skulle raskest mulig etablere radiokontakt med HK, støttelaget skulle sammen med støttelag fra de øvrige LCVP-er etablere nærsikring for resten av landgangsstyrken.

Tilbake til radiomannen. Han var troppens minste mann, han hadde tjenestenummer 12. Han var så liten at de andre gutta bare kalte ham for ½12 Olsen. Den radiostasjonen han bar på, i tillegg til all sin øvrige stridsutrustning, var en RA SUF 23-K, noe vi hadde fått fra svenskene. Dette var en kasse som ble båret på ryggen, ca 40 cm x 40 cm, dybde ca 20 cm. Vekten husker jeg ikke nøyaktig, men den lå på et eller annet sted rundt 15-20 kg. Det var jo ikke utviklet noen halvlederteknikk på den tiden, dette var rørbestykket radioutstyr, noe som innebar at det var tungt og klumsete. Radioen var utstyrt med en lang whip-antenne, ca 1,5 meter.

OK, so far, so good. Vi raste inn mot angitt landstigningsområde og så kjente vi at vår LCVP bremsset opp mot sandgrunn, noe som vanligvis var signal om at lengre kom vi ikke, det store øyeblikk var der. Jeg tittet opp på coxen, han nikket, vi var i gang. Jeg brølte «La gå lemmen», den falt og radiomannen stormet frem, med mot i brystet. Da sa det «PLOPP» og det eneste vi så av radiomann ½12 Olsen var toppen av den lange whip-antenna over vannflaten. Radiomannen var jo så nedlesset i utstyr at han hadde gått rett til bånns, som et søkke. Det viste seg nemlig at vi ikke hadde nådd inn til stranda. Vi sto på en sandbanke et godt stykke fra stranda og på innsiden av den sandbanken var det på nytt dypt vann. Så første ledd i vår operasjon var å få reddet radiomannen, som vi etter en stund fikk halt om bord i LCVP-en igjen, han spytta saltvann og var mildest talt gjennomvåt.

Coxen ga så full akterover mens vi lot lemmen gå opp igjen. Vi måtte jo komme oss løs fra denne nedverdiggende posisjonen. Men LCVP-en sto bommende fast. Da dukket det opp en hurtiggående båt på siden av oss, om bord der var det offiserer fra øvingsstaben. En av disse offiserene var Kystartilleriets mest fargerike offiser. Han var kaptein (på den tiden brukte vi Hærens gradssystem i KA), han het Harald Olsøn-Lunde og han ble populært kalt «Patent-Olsen» på grunn av at han hadde så mange gode ideer. Ikke alle var bestandig like gode, noe vi skulle få demonstrert litt senere i øvelsen. Kapteinen viste handlekraft og tok til å gi konsise og greie ordre. Han sa omtrent følgende:

«Når jeg sier til, så gir coxen «Full akterover», så sier jeg «Hopp» og da hopper samtlige om bord opp. Da letter vi tonnasjen og vi jukker LCVP-en av sandbanken.»

Jeg har gjennom et langt liv lært at teori og praksis er to forskjellige ting men jeg hadde ikke lært det så grundig den gangen. Dessuten så var en kaptein på den tiden embedsmann (utnevnt av Kongen) og da var det ikke vanlig at en sølle kadettfenrik opponerte seg. Så nevnte eksersis ble iverksatt.

Og Eureka, det så ut til at teorien virket. Ved vårt første hopp fikk vi jukket LCVP-en litt akterover, så vi gjentok operasjonen, men helt løs kom vi ikke. Da ga Patent-Olsen sin tredje hoppordre, som ble etterfulgt av et dugelig brak. Resultatet kan best beskrives som følger: 42 stridsutrustede mannfolk sto i prinsipp på en løs finerplate, påmontert en motor. Rundt oss duppet det fire vegger, hovedsakelig laget av finer de også. Jeg tror ikke at vi hadde fått sjødyktighetspapirer etter dette.

Jeg anslo tidligere vår last til å ligge mellom 3,5 og 4,5 tonn, kanskje ikke så rart at vi tråkka bønn ut av båten.

Etter hvert ble min tropp «reddet», vi kunne gå på land og vi tok selvsagt Rygge flst tilbake fra den beryktede manøverfienden.

Det var ikke bare KA, som hadde litt problemer under denne landstigningen. Det deltok også 3 LCT (Landing Craft Tank) i øvelsen. De tok hver 2 – 3 Chaffee stridsvogner.

Landstigningen ble gjennomført ca klokken 0430. Denne tidlige morgenstund klarte da våre kavalerister å kjøre fast en Chaffee stridsvogn. Den ble stående på lemmen og de grov bare fronten på stridsvogna lengre og lengre ned i sanden. Gjett hvem som kom til unnsetning og reddet situasjonen. Jo, tro det eller ei, kronprins Olav tok kommandoen, beordret taljer og tauverk rigget slik og slik, og der sto rittmestere (kapteiner i Kavaleriet, den gang Hærens Lette tropper) litt flau og litt tafatte. For å gjøre en lang historie kort, kronprinsen fikk stridsvogna på land. Jeg må jo i parentes få fortelle at kronprins Olav var fullt utdannet artillerist, jeg sier ikke mer.

Så, avslutningsvis, tilbake til KA-styrkene. Da vi hadde fått alle våre på land, inklusive ½12 Olsen med sin radio, skulle en av mine kullkamerater etablere radioforbindelse med HK. Da hører min våpenbror at det spørres: «Hvilken avdeling er så dette da??» Fra en stresset kadettfenrik, som sto på kne i sanden og så ned på radioen mens han febrilsk skrudde på knapper, kom det så: «KA, ser du vel for faen!!» Da den unge kadettfenrikken ser opp, ser han at det var kronprins Olav som hadde spurt. Kadettfenrikken triver opp radioen og forsvinner hurtigst mulig fra åstedet, med radiooperatøren ½12 Olsen hakk i hæl. Men episoden hadde øyensynlig ikke noe å si for karrieren, nevnte kadettfenrik finner vi igjen flere år senere som kontreadmiral og sjef for ØSD, sjef for Etterretningsstaben osv. Kanskje satte kronprinsen pris på et direkte svar??

Fjerne minner, men morsomme å tenke tilbake på.